

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 45/04-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Štefana Ogurčáka na neverejnom zasadnutí senátu 8. júla 2004 predbežne prerokoval prijatú sťažnosť PhDr. M. Š., bytom K., zastúpenej advokátom JUDr. M. F., Advokátska kancelária, K., ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 243/00, a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 243/00 **p o r u š i l** základné právo PhDr. M. Š. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 243/00 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.

3. PhDr. M. Š. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina povinný jej vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. PhDr. M. Š. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 9 340 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsať slovenských korún), ktorú je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť na účet jej advokáta JUDr. M. F., Advokátska kancelária, K., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 45/04-13 z 25. februára 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť PhDr. M. Š., bytom K. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. M. F., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 243/00.

Sťažovateľka v sťažnosti z 12. decembra 2003 doručenej ústavnému súdu 17. decembra 2003 a doplnenej listom doručeným ústavnému súdu 28. januára 2004 uviedla, že je účastníčkou súdneho konania na základe ňou podanej žaloby okresnému súdu, kde je vec vedená pod sp. zn. 12 C 243/00. Žalobu podala 17. februára 2000 vo veci náhrady mzdy proti Žilinskej univerzite (ďalej len „žalovaná“) z dôvodu neplatného rozviazania pracovného pomeru výpoveďou. Od začiatku súdneho konania na okresnom súde do dňa podania návrhu ústavnému súdu neboli za takmer štyri roky vykonané žiadne právne relevantné úkony a nebolo ani vytýčené žiadne pojednávanie vo veci samej.

Sťažovateľka je toho názoru, že označené konanie okresného súdu je v rozpore s účelom ústavou zaručeného práva na konanie bez zbytočných prietáhov, pretože ani po uplynutí neúmerne dlhého obdobia okresný súd vo veci nekonal, nerozhodol a neodstránil jej právnu neistotu. Na priebeh súdneho konania upozorňovala a zároveň 2. mája 2003 písomne urgovala konanie. Napriek tejto urgencii okresný súd v predmetnej veci nekonal,

nenariadil pojednávanie a vo veci nerozhodol. Priet'ahy v súdnom konaní vyvolávajú u nej psychický stav neistoty a očakávania. Sťažovateľka zdôraznila, že predmetom súdneho konania je náhrada mzdy za obdobie 6 rokov, ktorú jej žalovaná strana nevyplatila, a postupom ktorej sa dostala do hmotnej núdze.

Sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd rozhodol, že:

„1. Základné právo sťažovateľa, právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, zaručené ustanovením článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, bolo v konaní vedenom na Okresnom súde Žilina pod č. k. 12 C 243/00, porušené.

2. Ústavný súd priznáva sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie v sume 497.700,- Sk, ktoré je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Porušovateľ je povinný sťažovateľovi nahradiť trovy súdneho konania.“

Listom z 1. júna 2004 sťažovateľka súhlasila s upustením od ústneho prerokovania veci.

Listom z 25. júna 2004 sťažovateľka uplatnila trovy právneho zastúpenia za dva úkony, a to prevzatie a prípravu zastúpenia v sume 4 530 Sk, spísanie sťažnosti v sume 4 530 Sk a dva režijné paušály po 136 Sk, spolu 272 Sk. Celkovo uplatnená suma po zaokrúhlení je 9 340 Sk, ktorú žiadala vyplatiť na účet jej právneho zástupcu JUDr. M. F.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci vyjadril predseda okresného súdu, keď uviedol, že súhlasí s upustením od ústneho prerokovania veci a zároveň pripojil stanovisko sudkyne, prehľad vykonaných úkonov vo veci a prílohy ku stanovisku sudkyne.

Vo veci zaujala stanovisko zákonná sudkyňa JUDr. D. C., v ktorom uviedla, že nepopiera vznik priet'ahov vo veci, namieta však subjektívnu zodpovednosť za daný stav v predmetnej veci. Skutočnosť, že vo veci nekonala, je spôsobená objektívnymi okolnosťami spočívajúcimi v neprimeranom množstve vecí v jej senáte, v dôsledku čoho nemá možnosť prerokovávať veci bez zbytočných priet'ahov. Na uvedenú situáciu upozorňovala štátnu správu súdu v zmysle ustanovenia § 30 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších

predpisov (ďalej len „zákon o sudcoch a prísediacich“), k čomu priložila upovedomenie predsedovi okresného súdu z 12. septembra 2002. V súčasnej dobe má v senáte nad 500 neskončených vecí. Zložitú situáciu na okresnom súde, ktorá značne zaťažuje všetkých sudcov, riešili „*Výzvou sudcov Okresného súdu v Žiline*“ z 13. októbra 2003, ktorú doručili Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“), Súdnej rade Slovenskej republiky, predsedovi Krajského súdu v Žiline, predsedovi okresného súdu a obom stavovským organizáciám. Povinnosť riešiť túto situáciu majú podľa nej ministerstvo spravodlivosti a príslušný orgán štátnej správy súdu, ktoré zodpovedajú za zabezpečenie riadneho chodu súdnictva, vrátane personálneho zloženia súdov. Zákonná sudkyňa uznáva, že ústava v čl. 48 ods. 2 garantuje občanom Slovenskej republiky prerokovanie vecí na súde bez zbytočných prieťahov. Orgány štátnej správy súdov nevytvorili sudcom podmienky na riadny výkon súdnictva, ktoré im okrem iného ukladá aj ustanovenie § 7 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov, najmä čo sa týka personálneho obsadenia súdu.

Okresný súd ďalej uviedol, že v napadnutom konaní boli vykonané tieto úkony:

Dňa 17. februára 2000 bol prijatý návrh spolu s prílohami.

Dňa 21. marca 2000 bol žalovanému zaslaný druhopis návrhu na vyjadrenie a bol pripojený spis okresného súdu sp. zn. 6 C 451/93.

Dňa 2. mája 2003 bolo okresnému súdu doručené upresnenie návrhu sťažovateľky.

Dňa 17. marca 2004 okresný súd vytýčil termín pojednávania na 23. apríl 2004.

Zákonná sudkyňa k veci pripojila aj upozornenie podľa ustanovenia § 30 ods. 4 zákona o sudcoch a prísediacich z 12. septembra 2002 adresované predsedovi okresného súdu, v ktorom ho upozorňuje, že nemôže riešiť situáciu v senáte, kde je nevybavených 615 vecí.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľky, vyjadrenia predsedu okresného súdu ako i zákonnej sudkyne, a hlavne zo spisu okresného súdu sp. zn. 12 C 243/00 zistil nasledovný stav konania:

Sťažovateľka 17. februára 2000 podala žalobu o náhradu mzdy proti žalovanej.

Okresný súd zabezpečil spis sp. zn. 6 C 451/93. V uvedenom konaní rozsudkom č. k. 6 C 451/93-64, ktorý nadobudol právoplatnosť 7. júla 1999, okresný súd určil, že výpoveď daná sťažovateľke žalovanou je neplatná.

Dňa 21. marca 2000 okresný súd vyzval žalovanú, aby sa vyjadrila k žalobe v lehote 14 dní.

Dňa 10. októbra 2000 zástupca žalovanej študoval spis.

Dňa 12. septembra 2002 sudkyňa upozornila predsedu súdu na stav agendy v senáte podľa § 30 zákona o sudcoch a prísediacich.

Dňa 2. mája 2003 sťažovateľka upresnila petit žaloby.

Dňa 18. marca 2004 zákonná sudkyňa určila termín pojednávania na 23. apríl 2004.

Dňa 14. apríla 2004 právny zástupca sťažovateľky predložil okresnému súdu splnomocnenie na zastupovanie a 20. apríla 2004 študoval spis.

Dňa 23. apríla 2004 sa konalo pojednávanie za účasti sťažovateľky a jej zástupcu, ako aj zástupcu žalovanej, ktoré bolo odročené na 2. jún 2004 z dôvodu vyžiadania vyjadrenia od Sociálnej poisťovne a úradu práce.

Okresný súd dostal požadované vyjadrenie od Sociálnej poisťovne 14. mája 2004 a od úradu práce 19. mája 2004.

Dňa 12. mája 2004 žalovaná predložila výpočet náhrady mzdy.

Dňa 26. mája 2004 okresný súd dostal vyjadrenie úradu práce o poberaní sociálnych dávok sťažovateľkou.

Dňa 11. júna 2004 sa vo veci konalo pojednávanie za účasti sťažovateľky a jej zástupcu, ako aj zástupcu žalovanej, ktoré bolo odročené na neurčito.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Iba prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto pre naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd o veci iba konal a nerozhodol o nej s účinkami právoplatnosti a prípadne vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia. Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa naplní, ako to konštantne judikuje ústavný súd, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv (I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99, III. ÚS 87/02 a iné).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

A. Pokiaľ ide o kritérium „zložitosť vecí“, ústavný súd bral do úvahy skutkový stav, predmet sporu, ako aj platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie. Na základe týchto hľadísk vec o náhradu mzdy z neplatného rozviazania pracovného pomeru nemožno hodnotiť ako právne zložitú, najmä keď o právnom základe už bolo právoplatne rozhodnuté v konaní okresného súdu sp. zn. 6 C 451/93. Pokiaľ ide o skutkovú stránku veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o náhrade mzdy môže predstavovať určitý stupeň zložitosti súvisiaci s určovaním jej výšky často znaleckým dokazovaním. Doterajší zdĺhavý priebeh napadnutého konania však ústavný nemôže pripísať na vrub faktickej náročnosti prerokovávanej veci.

B. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom.

C. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a predovšetkým konštatuje, že pre sťažovateľku v takej významnej veci, akou je náhrada mzdy, bol okresný súd nečinný štyri roky, konkrétne od 21. marca 2000 (keď okresný súd vyzval žalovanú, aby sa vyjadrila k žalobe) do 18. marca 2004 (keď okresný súd nariadil termín pojednávania na 23. apríl 2004). Uvedená nečinnosť okresného súdu nie je ničím ospravedlniteľná, veď okresný súd počas viacerých rokov nevykonával žiadne úkony, ktoré by smerovali k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka ako žalobkyňa v predmetnej veci počas súdneho konania nachádza, čo je základným účelom práva

zaručeného v citovanom článku ústavy (pozri napr. I. ÚS 41/02). Uvedené obdobie nečinnosti okresného súdu v trvaní štyroch rokov bez akýchkoľvek zákonných dôvodov treba považovať za zbytočné prietahy v konaní, ktoré sú vo veci náhrady mzdy z ústavnoprávneho aspektu netolerovateľné. Vzhľadom na uvedenú dlhodobú nečinnosť okresného súdu ústavný súd konštatuje, že v konaní došlo k prietahom, ktoré neboli spôsobené zložitou vecí ani správaním účastníkov konania, ale v dôsledku postupu okresného súdu. Obranu okresného súdu spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť tieto prietahy, nemožno akceptovať. Skutočnosť, že okresný súd mal personálne problémy, ktoré nedokázal riešiť, nemôže byť na ťarchu účastníka konania a nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (pozri napr. I. ÚS 156/02).

Vzhľadom na uvedené ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov postupom okresného súdu v predmetnom občianskoprávnom konaní, tak ako ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietahov.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľka požadovala priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 497 700 Sk, pričom poukázala na svoj dlhodobý stav právnej neistoty a v dôsledku zbytočných prietahov aj na svoju nepriaznivú sociálnu situáciu.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľku. Ústavný súd preto uznal

za odôvodnené priznať jej aj finančné zadost'učinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv s'ťažovateľky, najmä vzhľadom na dlhodobú bezdôvodnú nečinnosť okresného súdu považuje za primerané vo výške 40 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť s'ťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

Podľa ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

S'ťažovateľka bola v konaní úspešná a listom z 25. júna 2004 uplatnila trovy konania za dva úkony právnej pomoci, a to prevzatie a prípravu zastúpenia 26. januára 2004 a podanie s'ťažnosti 28. januára 2004, ako aj režijný paušál 2-krát po 136 Sk, spolu vo výške 9 340 Sk.

Oba úkony boli vykonané v roku 2004, kde výpočtový základ určený podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) je 13 602 Sk, pričom za jeden úkon prináleží 4 540 Sk spolu s režijným paušálom 136 Sk, čo po zaokrúhlení (§ 25 vyhlášky) predstavuje sumu 9 360 Sk. Keďže s'ťažovateľkou uplatnené trovy právneho zastúpenia neprevyšujú citovanou vyhláškou stanovenú výšku náhrady, ústavný súd rozhodol o priznaní náhrady trov právneho zastúpenia vo výške požadovanej s'ťažovateľkou (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkovi konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. júla 2004